

HET VERLEDEN WACHT NIET

GERARD FELLER

HET VERLEDEN WACHT NIET

GERARD FELLER

EEN PSYCHOLOGISCHE SCIENCEFICTIONTHRILLER

© 2026 Gerard Feller

Alle rechten voorbehouden.

Dit is een fictief verhaal. Namen, personages, instellingen en gebeurtenissen zijn ontsproten aan de verbeelding van de auteur.

De beschreven neurotechnologie en behandeling zijn speculatief en vormen geen medisch advies.

Omslag en eerste digitale uitgave: 2026

PROLOOG

Iedere ochtend werd Lucas wakker op 14 september 2038.

Hij hoorde de regen tegen het zolderraam. In de keuken liet zijn moeder een lepel in de gootsteen vallen. Beneden sloeg zijn vader de voordeur dicht. Daarna kwam het geluid dat Lucas nooit had kunnen vergeten: het snelle geritsel van een meisje dat haar jas aantrok.

‘Wacht op mij!’ riep hij.

Zijn zus Mirjam keek over haar schouder. Ze was zeventien en droeg de rode sjaal die hun moeder voor haar had gebreid. Haar gezicht stond ongeduldig, maar haar ogen lachten.

‘Dan moet je opschieten.’

Lucas rende de trap af. Hij wist wat er zou gebeuren als hij haar liet vertrekken. Om 08.17 uur zou Mirjam op haar fiets de kruising bij de oude suikerfabriek bereiken. Een bestelwagen zou door rood rijden. Om 08.18 uur zou haar lichaam tegen het natte asfalt slaan.

Deze keer kon hij het voorkomen.

Lucas greep haar arm. ‘Je mag niet gaan.’

Mirjam trok zich los. ‘Doe normaal.’

‘De brug is glad. Er komt een bestelwagen.’

Haar gezicht veranderde. Niet door angst, maar door herkenning.

‘Je bent hier al eerder geweest,’ zei ze.

Lucas verstijfde.

Mirjam legde haar hand tegen zijn wang. 'Hoe vaak heb je geprobeerd mij te redden?'

Voordat hij kon antwoorden, verscheen achter haar een scheur in de keukenmuur. De tafel, de regen en Mirjams gezicht vielen uiteen in digitale vlakken.

Een vrouwenstem klonk door de keuken. 'Lucas, kijk naar mij.'

Hij sloot zijn ogen. 'Het is 14 september.'

'Nee. Lucas, zoek mijn gezicht.'

Hij opende zijn ogen. De keuken was verdwenen. Voor hem zat een vrouw van ongeveer vijftig. Ze had zilvergrijs haar en droeg een donkergroene trui. Achter haar bevond zich een behandelkamer met geluiddempende wanden.

'Wie bent u?' vroeg Lucas.

'Ik ben dokter Sara van Loon. Je psychotherapeut.'

'Waar is Mirjam?'

'Lucas, welk jaar is het?'

Hij keek naar de datum op de muurmonitor: 14 september 2040.

'Dat klopt niet.'

'Je hebt twee jaar geleden hersenletsel opgelopen.'

'Vandaag.'

'Twee jaar geleden.'

De cijfers betekenden niets. Hij kon ze lezen, maar niet bewonen. Het jaar 2040 was een adres waar niemand thuis was.

'Mirjam heeft mij nodig,' zei hij.

Sara boog zich naar hem toe. 'Mirjam is negen jaar geleden overleden.'

Aan de andere kant van het spiegelglas begon iemand te huilen.

Lucas hoorde het niet. Hij was alweer in de keuken.

1. EEN MAN ZONDER HEDEN

Het letsel bevond zich niet op één plaats.

Een metalen balk had tijdens de instorting van het Stadsarchief Lucas' rechter slaap geraakt. Kleine bloedingen hadden verbindingen beschadigd tussen de hippocampus, de mediale prefrontale cortex, de thalamus en gebieden die gebeurtenissen in tijd en context plaatsen.

Lucas kon nog spreken. Hij herkende gezichten. Hij wist hoe je koffie zette en een deur opende. Hij kon gedetailleerd vertellen wat hij als kind had meegemaakt. Maar nieuwe ervaringen werden niet meer opgenomen in een doorlopend heden.

Artsen noemden het een ernstige anterograde contextstoornis met temporele desintegratie. Lucas onthield soms losse feiten, maar niet dat hij ze had geleerd. Iedere kamer voelde als een plaats uit zijn verleden. Iedere nieuwe persoon kreeg het gezicht of de rol van iemand die hij al kende.

Zijn brein was een bibliotheek waarin na het ongeluk geen nieuwe boeken meer konden worden geplaatst.

Er was nog iets vreemds. Lucas herinnerde zich niet alleen het verleden. Hij kon erin rondlopen.

Voor zijn ongeluk had hij als hoofdontwikkelaar gewerkt aan PALIMPSEST, een systeem voor virtueel erfgoed. Historische gebouwen werden gereconstrueerd uit foto's, bouwtekeningen, geluidsarchieven, politiedossiers en persoonlijke opnamen. Met een hersen-computerinterface kon PALIMPSEST autobiografische herinneringen aanvullen. De computer bouwde geen exacte kopie van het verleden, maar een waarschijnlijk driedimensionaal model.

Na het ongeluk hadden onderzoekers het systeem gebruikt om met Lucas te communiceren. Het was de enige omgeving waarin hij zich veilig voelde.

Daar gebeurde het onmogelijke. Als Lucas zich in een reconstructie anders gedroeg, veranderden soms de gegevens van het heden. Niet alleen zijn gevoelens. De werkelijkheid zelf.

De eerste keer ging het om een horloge. In een herinnering zag Lucas zijn vader aan de keukentafel zitten. Zijn vader had het horloge afgedaan voordat hij Lucas sloeg. Tijdens een sessie pakte Lucas het van tafel en verborg het onder een losse vloerplank.

De volgende ochtend vond zijn vrouw Elise het horloge tijdens een verbouwing van hun oude huis, onder een vloer die twintig jaar eerder was vervangen.

De tweede keer waarschuwde Lucas in 2031 een collega voor een ondeugdelijke liftkabel. In het heden bleek die collega opeens nooit een dwarslaesie te hebben gehad.

De onderzoekers dachten eerst aan foutieve dossiers. Toen veranderden foto's. Getuigen herinnerden zich nieuwe gebeurtenissen. Littekens verdwenen. Alleen de computers van PALIMPSEST bewaarden registraties van beide versies.

Lucas wist niets van deze ontdekkingen. Elke keer dat men het hem vertelde, vergat hij het weer. Maar andere mensen vergaten het niet.

2. DE HANDEL IN GEMISTE KANSEN

Binnen zes maanden stond buiten de kliniek iedere ochtend een rij.

Een moeder wilde voorkomen dat zij haar zoon in een driftbui had gezegd dat hij nooit geboren had mogen worden. Een gescheiden man wilde terug naar het ogenblik waarop hij zijn vrouw had bedrogen. Een minister wilde één opgenomen telefoongesprek laten verdwijnen. Een voormalige militair wilde een dorp waarschuwen voordat zijn eenheid het onder vuur nam.

Sommigen wilden verzoening. Anderen wilden vrijspraak. Weer anderen wilden een verleden waarin hun slachtoffers niet meer bestonden.

De overheid nam PALIMPSEST over en richtte het Bureau voor Historische Correctie op. Officieel mocht Lucas alleen kleine relationele gebeurtenissen wijzigen. Geen oorlogen, verkiezingen, geboorten of sterfgevallen.

Maar niemand wist wat klein was. Een verontschuldiging kon een huwelijk redden. Dat huwelijk kon een kind voortbrengen. Dat kind kon dertig jaar later een medicijn ontwikkelen of een moord plegen. Elke verandering verspreidde zich als een barst door glas.

Sara verzette zich tegen het programma.

‘Lucas is geen instrument,’ zei ze tijdens een hoorzitting. ‘Hij is een patiënt zonder betrouwbare toestemming. Bovendien verwarren jullie reconstructie met geschiedenis.’

Directeur Jonas Vermeer keek haar koel aan. ‘De resultaten zijn meetbaar.’

‘De gevolgen niet.’

‘Vraag dat aan de man die weer kan lopen.’

‘En aan de vrouw die zich plotseling een huwelijk herinnert dat gisteren niet bestond?’

Die vrouw was Elise. In de oorspronkelijke tijdlijn waren zij twaalf jaar getrouwd geweest. Na een correctie herinnerde Elise zich dat Lucas haar vóór hun huwelijk had verlaten. Juridische documenten bevestigden de scheiding. Toch stonden in de afgeschermdedatabank duizenden foto’s waarop zij samen waren.

Elise kende twee levens. In het ene hield ze nog van hem. In het andere had ze geleerd zonder hem te leven.

‘We kunnen mensen hun grootste spijt afnemen,’ zei Jonas.

‘Of hun verantwoordelijkheid.’

‘Wat is het verschil als de schade nooit heeft plaatsgevonden?’

Sara keek naar Lucas, die met een onzichtbare Mirjam sprak. ‘Het verschil is wie wij worden wanneer niemand meer met de gevolgen van zijn keuzes hoeft te leven.’

3. DE EERSTE NIEUWE DAG

Sara weigerde Lucas nog langer alleen naar het verleden te sturen.

Ze ontwierp een behandeling op basis van neuroplastische ervaringen. Beschadigde hersennetwerken konden niet eenvoudig worden hersteld, maar andere verbindingen konden gedeeltelijk functies overnemen. Daarvoor moest Lucas' brein herhaaldelijk het verschil leren tussen toen en nu.

Elke sessie begon met vijf ankers: wat zie je, wat voel je onder je voeten, wie zit tegenover je, waar ben je en wanneer bevinden we ons?

Lucas las de kaart die hij iedere sessie zelf schreef: Ik ben Lucas de Wit. Ik ben 42 jaar. Het is 2040. Mijn brein plaatst nieuwe ervaringen soms in het verleden. Een gevoel van herkenning is geen bewijs van tijd.

Daarna activeerde Sara de Contextkamer. De kamer combineerde visuele reconstructie met lichamelijke en sociale signalen. Wanneer Lucas teruggleed naar een herinnering, moest hij de gebeurtenis vanuit verschillende perspectieven beleven: vanuit zichzelf, vanuit de ander, vanuit een getuige en uiteindelijk vanuit het 'barmhartige perspectief'.

'Bedoelt u God?' vroeg Lucas.

'Ik kan Gods perspectief niet programmeren.'

'Waarom noemt het systeem het dan zo?'

'Omdat jij dat woord in de oorspronkelijke software hebt gezet. Daarom gebruiken we de functie anders. Niet: doen

alsof jij God bent. Wel: onderzoeken wat verandert wanneer je probeert te kijken met waarheid, recht en liefde tegelijk.'

Op de monitor lichtten gebieden in Lucas' hersenen op. Zijn amygdala reageerde sterk op dreiging. De hippocampus produceerde details, maar plaatste ze slecht in de tijd. De mediale prefrontale cortex slaagde er nauwelijks in autobiografische informatie aan het actuele zelf te koppelen.

Toch verscheen na weken oefenen een dunne nieuwe baan van activiteit vanuit de rechter orbitofrontale gebieden naar de anterieure cingulaire cortex.

'Neuroplasticiteit,' zei Sara. 'Je brein zoekt een omweg.'

Lucas keek naar de scan. 'Hoe lang doen we dit al?'

'Zeven maanden.'

'Dit is mijn eerste sessie.'

'Voor jou voelt dat zo.'

'Dan hebt u zeven maanden tegen een muur gepraat.'

'Nee,' zei ze. 'Een muur verandert niet.'

4. DE MAN IN DE GRIJZE JAS

Tijdens de volgende sessie keerde Lucas terug naar de ochtend van Mirjams dood.

Hij stond opnieuw in de keuken. Mirjam trok haar rode sjaal aan.

‘Je mag niet gaan,’ zei hij.

‘Waarom niet?’

‘Omdat je sterft.’

‘Dat zeg je iedere keer.’

In de deuropening stond een man in een grijze jas. Lucas had hem nooit eerder gezien.

‘Wie bent u?’

‘Een getuige.’

‘U hoort hier niet.’

‘Dat geldt voor jou ook.’

Mirjam liep naar buiten. Lucas wilde haar volgen, maar de man blokkeerde de deur.

‘Als je haar redt, sterft een ander. De bestelwagen wijkt uit. Hij rijdt het trottoir op. Een moeder en haar baby.’

Beelden schoten door Lucas heen: een kinderwagen onder een wiel, een vrouw die schreeuwde en Mirjam die ongedeerd tegen een lantaarnpaal stond.

‘Dat is niet gebeurd.’

‘Niet meer.’

Lucas rende naar buiten. Bij de kruising zag hij de bestelwagen naderen. Mirjam fietste door groen. Aan de overkant liep een moeder achter een kinderwagen.

Hij zweeg. De botsing klonk zoals hij haar negen jaar had gehoord.

Toen de wereld bevroor, stond de man naast hem. 'Je hebt haar opnieuw laten sterven.'

Lucas sloeg hem. De man viel op de weg. Lucas schopte tegen zijn ribben. Hij voelde een verschrikkelijke opluchting. Eindelijk was er iemand die hij de schuld kon geven.

'Stop simulatie!' riep Sara.

De straat verdween. Lucas zat met bloedende knokkels in de behandelkamer. Voor hem lag een verpleegkundige op de grond.

Hij had niet een virtuele man geslagen. Hij had door een storing een echte medewerker aangevallen.

'U hebt mij misleid,' zei Lucas.

'Er was geen man in de simulatie.'

Lucas keek naar het spiegelglas. Heel even zag hij de man opnieuw. Aan de andere kant. Glimlachend.

5. WAT HET GEWETEN BEWAART

Na het geweld weigerde Lucas nog te spreken.

Zijn geweten was de enige functie die geen tijd nodig leek te hebben. Hij herinnerde zich niet dat hij de verpleegkundige had geslagen. Toch kromp zijn lichaam ineen zodra de man de kamer binnenkwam. Zijn huid kende schuld waarvoor zijn bewustzijn geen gebeurtenis bezat.

Sara liet hem de camerabeelden zien.

‘Dat ben ik niet,’ zei hij.

‘Het is wel je lichaam.’

‘De man in de grijze jas dwong me.’

‘Een beschadigd brein vermindert je verantwoordelijkheid misschien. Het wist haar niet automatisch uit.’

‘Wat wilt u dat ik doe? Berouw hebben over iets wat voor mij nooit is gebeurd?’

‘Ik wil dat je beseft wat je nu met hem doet.’

‘Dus ik ben een slecht mens.’

‘Dat zei ik niet.’

‘Mijn geweten zegt het.’

‘Een geweten kan aanklagen, verdraaien of afgestompt raken. Het is geen onfeilbare opname van Gods stem.’

Sara verwijderde de godsperspectieffunctie uit het programma. Geen alziend camerastandpunt. Geen algoritme dat het moreel beste scenario berekende.

‘Wat blijft er dan over?’ vroeg Lucas.

‘Mensen met een beperkt perspectief.’

De verpleegkundige heette Amir. Hij vertelde wat hij had beleefd: de schrik, de pijn en de angst dat Lucas hem niet meer als mens zag.

Lucas wilde uitleggen dat hij een ander had gezien.

‘Eerst luisteren,’ zei Sara.

Lucas voelde hoe zijn brein naar een bekend moment zocht waarin hij zelf slachtoffer was geweest. Het vond zijn vader. De keuken. De vuist. De schaamte.

‘Blijf hier,’ zei Sara.

Hij drukte zijn voeten tegen de rubberen vloer. 2040. Amir. Niet zijn vader.

Toen zag Lucas de angst in Amirs ogen zonder die onmiddellijk in zijn eigen verleden te veranderen.

‘Ik heb u pijn gedaan,’ zei hij.

‘Ja.’

‘Ik herinner het me niet.’

‘Dat weet ik.’

‘Het spijt me.’

Amir knikte, maar vergaf hem niet onmiddellijk. Dat was belangrijk. Het verleden veranderde niet. Toch veranderde er iets tussen hen.

6. DE MARKT VAN HET VERLEDEN

Het Bureau startte geheime correcties zonder Sara's toestemming.

Rijke cliënten lieten zich aan Lucas' herinneringen koppelen. Een veranderd gesprek leidde tot een andere zakenbeslissing. Een compromitterende foto werd nooit gemaakt.

Het verleden werd een luxeproduct. Een vrouw voorkwam dat haar man zijn eerste geliefde ontmoette. Een zakenman liet een getuige als kind naar een andere school sturen. Een politicus voorkwam de geboorte van een journalist door de eerste ontmoeting van diens ouders te verstoren.

Niemand werd vermoord. Iemand werd eenvoudig nooit iemand.

Sara ontdekte het door een foto. Op haar bureau stond een opname van haar zoon Daniël. In haar herinnering was hij op zijn twaalfde verdronken. Maar op de foto stond een volwassen man naast haar.

Ze vond zijn nummer. Een man nam op. 'Mam?'

Zijn stem was ouder dan zij kende, maar de manier waarop hij het woord uitsprak was dezelfde.

Jonas had haar zoon laten redden. Niet uit medelijden. Als betaling.

'Stop met het behandelen van Lucas,' zei hij. 'Laat hem in het verleden. Daar functioneert hij.'

'U hebt Daniël gebruikt.'

'Ik heb hem teruggegeven. Jij begrijpt nu wat wij anderen kunnen bieden.'

‘En wie moest er in zijn plaats sterven?’

Jonas zweeg.

‘Zijn naam.’

‘Milan de Graaf.’

Sara kende die naam. Amir had een zoon gehad. Tot een week geleden. Nu beweerde Amir dat hij nooit kinderen had gekregen.

7. DE THERAPEUT

Lucas werd wakker in Sara's kantoor. Voor het eerst herkende hij de kamer voordat hij haar als iets uit zijn verleden benoemde.

Op tafel lag een dossier: SESSIE 741 — HERSTEL VAN HEDENCONTEXT: 18 PROCENT.

'Waar is Sara?' vroeg hij.

Een onbekende therapeut keek hem aan. 'Wie?'

Lucas liep naar het spiegelglas en sloeg er met een stoel tegen. Aan de andere kant stond Jonas. Naast hem zat Sara vastgebonden aan een behandelstoel.

'Nu weet je het dus nog,' zei Jonas. 'Interessant.'

'Laat haar gaan.'

'Zij heeft je behandeling gesaboteerd. Je krijgt één keuze: red je zus. Daarna laat ik Sara gaan.'

Jonas activeerde PALIMPSEST. De kamer veranderde in een kerk uit Lucas' jeugd. Vooraan zat Mirjam met haar rode sjaal.

'Je kunt mij redden,' zei ze. 'Je hoeft alleen maar eerder met me mee te fietsen.'

Lucas omhelsde haar. De aanraking voelde echt.

'Kijk naar mij,' fluisterde Mirjam.

Haar gezicht veranderde heel even. Een blik die niet bij haar hoorde.

'Wie ben je?' vroeg hij.

'Je zus.'

‘Wat zei je de ochtend voordat je stierf?’

‘Dat weet je zelf.’

De kerkramen flikkerden. Mirjam glimlachte met de glimlach van Jonas.

‘Jij bent nooit Mirjam geweest.’

Alle kerkbanken draaiden tegelijk naar hem toe. Op elke bank zat een andere Lucas: een kind, een echtgenoot, een gewelddadige man, een patiënt en een oude man die hij nog nooit was geweest.

‘Wij zijn allemaal Lucas,’ zeiden ze.

Toen begreep hij de eerste grote misleiding. De man in de grijze jas was geen indringer geweest, maar een versie van hemzelf uit een tijdlijn waarin hij Mirjam had gered en de moeder en baby waren gestorven. Door honderden correcties waren resten van alternatieve identiteiten in PALIMPSEST achtergebleven.

Iedere correctie had een nieuwe Lucas gevormd. Sommigen waren vriendelijk. Sommigen gewelddadig. En één had geleerd zich voor te doen als Sara.

Lucas keek naar de vastgebonden vrouw achter het glas.

‘Hoe weet ik dat zij echt is?’

Alle versies van hem lachten.

8. ZIEN ZONDER GOD TE SPELEN

De kerk stortte in. Lucas viel door generaties van herinneringen.

Hij zag zijn vader hem slaan. Daarna zag hij de scène vanuit zijn vader: een man die zelf als kind was mishandeld en zijn angst als gezag vermomde. Hij zag haar vanuit zijn moeder: haar verstarring en haar besluit niets te doen. Hij zag haar vanuit Mirjam: een zus die tussenbeide wilde komen maar bang was.

Toen stond Lucas boven iedereen in het oude godsperspectief. Onder hem werden alle gedragingen patronen en oorzaken. Niemand was volledig schuldig. Niemand volledig vrij. Iedere daad kon worden verklaard door een andere daad.

Van zo hoog waren mensen geen mensen meer. Alleen gevolgen.

‘Dit is niet hoe God ziet,’ zei Lucas.

De man in de grijze jas verscheen. ‘Hoe dan wel? Wat ziet God daar?’

Lucas keek naar zijn vaders geheven vuist. ‘Onrecht.’

‘En in jou?’

Hij zag het kind dat later Amir zou schoppen. ‘Het vermogen hetzelfde te doen.’

‘En wat ziet God nog meer?’

Lucas zag ontzetting onder de woede van zijn vader.

‘Een mens die verantwoordelijk is, zonder alleen zijn slechtste daad te zijn.’

De man trok zijn jas uit. Daaronder droeg hij de ziekenhuiskleding van Lucas.

‘En mij?’

‘Ik zie wat je hebt gedaan. Ik laat je niet beslissen wie wij zijn.’

De andere Lucas greep hem bij de keel. ‘Jij denkt dat je beter bent omdat je de gevolgen laat bestaan.’

‘Nee.’

‘Dan verdien je het verleden niet.’

‘Het verleden is niet van mij.’

Lucas duwde hem niet weg. Hij hield hem vast. De man worstelde, sloeg en begon daarna te huilen.

Een voor een kwamen de andere versies dichterbij. Lucas voelde hun herinneringen: schaamtevolle fantasieën, wraak, begeerte, geweld, lafheid en de verrukking van macht. Sommige scenario's had hij alleen gedacht. Andere werkelijk uitgevoerd in tijdlijnen die niet meer bestonden.

Zijn geweten beschuldigde hem met duizend stemmen: Dit ben jij.

Toen kwam er een andere gedachte. Niet luid. Niet uit het systeem.

Waar ben je?

Niet: wat heb je gedaan? Niet: welke versie is werkelijk? Maar dezelfde vraag waarmee God de verborgen mens had gezocht.

‘Hier,’ zei Lucas.

De kerk verdween.

9. HET GEZICHT

Lucas opende zijn ogen. Sara zat tegenover hem. Niet achter glas. Niet op een scherm.

‘Ben jij echt?’ vroeg Lucas.

‘Ja.’

‘Bewijs het.’

‘Dat kan ik niet volledig.’

Lucas voelde de rubberen vloer en de stoel onder zijn lichaam.

‘Wat is er gebeurd?’

‘Jonas heeft je drie dagen geleden aan een onbeveiligde correctie gekoppeld. Daarna veranderde alles. Het Bureau heeft volgens de dossiers nooit bestaan. Jonas is zeven jaar geleden omgekomen.’

‘Maar jij herinnert hem.’

‘PALIMPSEST beschermde onze neurale gegevens tijdens de verschuiving.’

‘En Amir?’

‘Hij bestaat. Zijn zoon niet meer.’

‘Dan moeten we teruggaan.’

‘Om Milan te redden? En wie sterft er dan?’

‘Dat zoeken we uit.’

‘Dat zei Jonas ook.’

Lucas begreep dat Sara hoopte dat hij haar zoon Daniël opnieuw zou redden. Onder al haar lessen leefde dezelfde honger naar het verleden.

‘Jij hebt mij gebruikt,’ zei hij. ‘Was jij degene die de eerste correctie met het horloge programmeerde?’

‘Ja.’

‘Waarom dit project?’

Haar gezicht brak. ‘Omdat Daniël dood was.’

Sara had zijn letsel gebruikt om de dood van haar zoon te bereiken.

‘Hoe vaak hebt u hem gered?’

‘Zestien keer.’

‘En hoe vaak verloor u hem weer?’

‘Vijftien.’

‘Wie zijn daarvoor verdwenen?’

‘Dat weet ik niet meer.’

‘Wilt u dat ook niet weten?’

Sara begon te huilen.

‘Kijk naar mij,’ zei Lucas. Het waren haar eigen woorden.

Ze keek op.

‘U was blij wanneer Daniël leefde, maar u keek niet meer naar wie daarvoor moest verdwijnen. Dat is geen vreugde. Dat is bezit.’

‘Ik weet het.’

‘Nee. U weet het als feit. Kunt u het verdragen als mens?’

‘Ik weet het niet.’

‘Dan blijven we hier.’

10. VREUGDE OEFENEN

Ze schakelden PALIMPSEST uit. Niet voor een uur, maar definitief.

De eerste maanden waren verschrikkelijk. Lucas vergat ieder gesprek. Hij raakte verdwaald. Soms zag hij Mirjam in een verpleegkundige. Een datumkaart alleen bleek onvoldoende.

Daarom bouwden zij geen nieuwe virtuele wereld, maar een kleine gemeenschap.

Amir kwam terug. Elise bezocht Lucas iedere dinsdag. In sommige tijdlijnen was zij zijn vrouw geweest, in andere niet. Ze besloot hem niet te vertellen welk huwelijk het echte was.

‘Wat zijn we dan?’ vroeg Lucas.

‘Twee mensen die vandaag samen koffie drinken.’

Sara maakte van iedere ontmoeting een neuroplastische oefening. Niet alleen feiten herhalen, maar relationele context ervaren. Iemand kwam binnen, noemde zijn naam en wachtte tot Lucas zijn gezicht vond. Na spanning keerden ze bewust terug naar rust.

Lucas leerde het heden niet als datum. Hij leerde het als terugkeer.

De nieuwe verbindingen in zijn hersenen werden langzaam sterker. De hippocampus bleef beschadigd, maar frontale en pariëtale netwerken namen delen van de contextfunctie over. Zijn brein koppelde nieuwe gebeurtenissen aan stem, houding, ritme en gezichtsuitdrukking.

Het belangrijkste signaal was vreugde. Wanneer Amir binnenkwam, zei hij niet alleen: 'Ik ben Amir.' Hij liet ook zien: 'Ik ben blij dat jij er bent.' Zelfs wanneer Lucas zijn naam vergat, herkende zijn zenuwstelsel de veilige blik.

Met Sara las hij Bijbelgedeelten over het aangezicht van God. Geen tekst mocht een kunstmatige herinnering worden. Geen gebed een bevel om het verleden te veranderen.

'Wat ziet God wanneer Hij naar mij kijkt?' vroeg Lucas.

'Wat denk jij?'

'Alles.'

'En wat nog meer?'

'Niet alleen wat ik was. Wie ik nu ben terwijl Hij naar mij kijkt.'

Op een middag lachte hij tijdens een gesprek.

'Wat?' vroeg Sara.

'U hebt twee verschillende schoenen aan.'

Ze keek omlaag. Eén zwarte en één donkerblauwe schoen.

Lucas lachte harder. Amir kwam kijken en begon ook te lachen. Elise nam een foto.

De scanner registreerde gelijktijdige activiteit in Lucas' rechter prefrontale cortex, het anterieure cingulum, de hippocampale restgebieden en netwerken voor sociale herkenning.

Maar niemand keek naar de scan.

Voor het eerst in twee jaar was Lucas blij om iets wat uitsluitend in het heden bestond.

11. DE LAATSTE CORRECTIE

Een jaar later werd PALIMPSEST opnieuw geactiveerd. Het systeem startte zichzelf.

Op alle schermen verscheen de keuken van 14 september 2038. Mirjam stond bij de deur met haar rode sjaal.

HISTORISCHE CONSOLIDATIE OVER 10:00 MINUTEN.

Een achtergebleven versie van Lucas had een laatste correctie geprogrammeerd. Als de teller nul bereikte, zou Mirjam worden gered en zouden alle latere tijdlijnen tot één geschiedenis worden samengevoegd.

De gevolgen waren onbekend.

Sara trok de netwerkkabels los. De teller liep door.

‘Het systeem zit in de implantaten,’ zei Amir.

Lucas voelde de herinnering al komen. De geur van regen. Mirjams stem.

‘Wacht op mij.’

Hij stond tegelijk in de kliniek en in het verleden.

Mirjam opende de deur. Achter haar stonden alle mensen die het verleden wilden veranderen: ouders, geliefden, daders, slachtoffers, politici en kinderen.

‘Red haar,’ zei iemand. ‘Red mijn huwelijk. Voorkom mijn misdaad. Laat mijn kind geboren worden.’

Hun verlangens stroomden door Lucas heen. Sommige waren liefdevol. Sommige schaamteloos. Sommige gewelddadig. Allemaal voelden ze dringend.

De man in de grijze jas verscheen. 'Eén keuze. Daarna hoeft niemand meer te twijfelen.'

'Welke geschiedenis blijft bestaan?'

'De geschiedenis waarin de meeste mensen krijgen wat zij verlangen.'

'Dat is niet hetzelfde als het goede.'

'Wie bepaalt het goede?'

'Niet ik.'

'Dan kies je voor willekeur.'

'Nee. Ik kies ervoor dat mensen geen god over elkaars verleden worden.'

De man greep de deur vast. 'Als je niets doet, laat je haar sterven.'

'Ik kan haar dood niet goedmaken door anderen hun leven af te nemen.'

Mirjam stapte naar buiten. Lucas kon haar volgen. Hij deed niets. Niet omdat haar leven onbelangrijk was, maar omdat het te belangrijk was om haar tot middelpunt van alle andere levens te maken.

'Het spijt me,' zei hij.

'Waarom?'

'Omdat ik je zo vaak heb gebruikt om niet in het heden te hoeven leven.'

'Ik ben een herinnering, Lucas.'

'Ik weet het. Maar je was ook echt.'

'Laat mij dan iemand zijn die geleefd heeft. Niet een deur waardoor jij steeds verdwijnt.'

In de kliniek hielden Sara, Amir en Elise hem vast. Niet om hem tegen te houden, maar om hem te laten weten waar hij was.

‘Lucas,’ zei Elise.

‘Hier,’ antwoordde hij.

‘Lucas,’ zei Amir.

‘Hier.’

‘Lucas,’ zei Sara.

De teller bereikte nul.

‘Hier.’

Alle schermen werden wit.

EPILOOG

Drie maanden later zat Lucas in de tuin van de kliniek.

Hij herinnerde zich niet alles. Sommige dagen verloor hij uren. Soms stond hij bij een deur en wist hij niet waarom hij haar had geopend.

Maar hij bezat nu iets wat twee jaar onmogelijk was geweest.

Gisteren.

Niet alleen het woord. Een echte, zij het kwetsbare ervaring van iets dat ná zijn ongeluk en vóór vandaag had plaatsgevonden.

Gisteren had Amir hem leren schaken. Lucas wist niet meer wie had gewonnen, maar hij herinnerde zich dat zij hadden gelachen.

Sara ging naast hem zitten. Ze droeg opnieuw twee verschillende schoenen.

‘Doet u dat expres?’ vroeg hij.

‘Misschien.’

‘Hoe gaat het met Daniël?’

Na de laatste consolidatie was haar zoon opnieuw gestorven. Deze keer had ze de geschiedenis niet veranderd.

‘Ik mis hem.’

‘Hebt u spijt dat u hem niet hebt gered?’

‘Iedere dag.’

‘En bent u blij dat hij heeft bestaan?’

Sara knikte. De twee gevoelens bleken naast elkaar te kunnen leven.

In de verte kwam Elise aanlopen. Zodra Lucas haar zag, veranderde zijn houding. De scanner registreerde verhoogde synchronisatie tussen herkennings-, emotie- en contextnetwerken.

Maar belangrijker was zijn gezicht. Het klaarde op. Elise zag het en haar gezicht antwoordde.

‘Wie is dat?’ vroeg Sara.

Lucas zocht naar de naam. Hij vond haar niet onmiddellijk.

Vroeger zou de leegte hem het verleden in hebben getrokken. Nu bleef hij zitten.

‘Ik weet haar naam even niet,’ zei hij. ‘Maar ik weet dat ik blij ben dat ze komt.’

Elise ging tegenover hem zitten. ‘Ik ben Elise.’

‘Elise,’ herhaalde hij.

Ze pakte zijn hand.

Lucas keek naar haar gezicht en daarna naar Sara en Amir. Geen van hen kon hem een volmaakt heden geven. Geen therapie kon alle beschadigde verbindingen herstellen. Geen perspectief kon de hele waarheid omvatten.

Toch ervoer hij iets wat sterker bleek dan een perfecte herinnering.

Hij werd gezien.

Niet door een camera boven de scène. Niet door een algoritme dat goed en kwaad berekende. Niet door een virtuele god die alle gevolgen optimaliseerde.

Hij werd gezien door mensen die zijn naam kenden, zijn verantwoordelijkheid niet uitwisten en toch blij waren wanneer hij verscheen.

Daarin begon Lucas iets te begrijpen van Gods aangezicht. Niet een blik die op afstand alles observeerde, maar een aanwezigheid die hem in waarheid zocht en in vreugde riep: Waar ben je?

Lucas kneep in Elises hand.

‘Hier,’ zei hij.

En voor het eerst was het heden genoeg.